

NÁRODOHOSPODÁRSKE DOPADY PRI UPLATŇOVANÍ SPOTREBNEJ DANE Z VÍNA

Juraj Válek¹

¹ *Ekonomická univerzita, Národohospodárska fakulta, Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, SR*
Email: valem.euba@gmail.com

Abstract: The production and sale of domestic wines currently operates many adverse effects, we include the main importing cheap foreign wines, heavy distribution and execution through the chain, lack of national promotion and marketing and education of poor and education. In this paper we confront the theoretical approaches to the practice and made a comparative analysis examining the impact of the excise tax on wine development revenues to the state budget, consumption, domestic production and foreign trade balance. Theoretical basis for the taxation of consumption were sufficiently gathered representatives of classical economics. The issue is current and is also reflected in the writings of contemporary theorists, but mostly issues dealing excise taxes on alcoholic beverages completely.

Keywords: excise tax on alcoholic beverages, negative externalities, revenue to the state budget, substitution, trade balance, wine.

JEL classification: H27, H61

Doručeno redakci: 23.5.2012; Recenzováno: 4.3.2013; 4.3.2013; Schváleno k publikování: 16.4.2013

Úvod

V širších odborných diskusiách je venovaná malá pozornosť zvyšovaniu sadzieb spotrebných daní vo vzťahu k národohospodárskym dopadom a to predovšetkým spotrebným daniam na alkoholické nápoje. Preto bola venovaná hlbšia pozornosť tejto problematike v predkladanom článku. Cieľom bolo sledovanie vývoja spotrebnej dane z vína v horizonte 14 rokov, v závislosti od dostupnosti údajov, vo vzťahu so štátnym rozpočtom, s obchodnou bilanciou, spotrebou a domácou výrobou. V nadväznosti na stanovený cieľ sa vychádzalo z podkladových údajov, z analytických poznatkov o výsledkoch hospodárenia, o celkovej finančno-ekonomickej situácii v agropotravinárskom komplexe, zo štatistických zisťovaní a z informačných listov rezortov Ministerstva financií Slovenskej republiky (MF SR) a Ministerstva pôdohospodárstva a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky (MPRV SR). Na základe indukcie a dedukcie boli štatisticky spracované a vyhodnotené dostatočne údaje, ktoré na záver umožnili formulovať všeobecnejšie závery platné pre skúmanú oblasť.

Spotrebná daň z vína pôsobí na jednej strane prevenčne, tzn. má odrádzať ľudí od prílišnej spotreby a na strane druhej penalizačne, pretože ten kto pije tým škodí sebe aj iným a zaplatí časť tejto škody. Uvedená skutočnosť vplýva aj na verejné financie v podobe nižších daňovo-odvodových príjmov a zvýšených nákladov na zdravotnú starostlivosť. Pitie alkoholu zodpovedá za jeden z desiatich prípadov ochorenia či predčasnej smrti v rámci EÚ. Z hľadiska ekonómie je spotrebná daň z vína daňou z negatívnych externalít, ktoré sú spôsobené konzumáciou alkoholických nápojov.

Z 27 členov Európskej únie (ďalej EÚ) spotrebnú daň na tiché vína aplikuje 12 štátov. Platí sa v tých, ktoré sú čistými dovozcami vína. Výnimkou je ale Francúzsko, kde existuje poplatok za označenie vína, ktoré je vyrobené z francúzskeho hrozna. Podobný poplatok, platia slovenskí vinári za osvedčenie o pôvode a kvalite hrozna, zatried'ovanie a certifikáciu vína z neho vyrobeného a za nálepky so štátnym kontrolným číslom. Právne predpisy Spoločenstva stanovujú výrobcom tichých vín vykonávať rad administratívnych úloh, bez

ohľadu na to, že na tiché víno je uplatňovaná nulová sadzba dane. Treba zdôrazniť, že práve výška spotrebných daní významne ovplyvňuje správanie sa daňových subjektov.

V EÚ existuje snaha niektorých štátov stanoviť minimálnu cenu za jednotku alkoholu a Európska komisia preferuje vyššie spotrebné dane, a tým obmedzenie nadmerného pitia alkoholu. Predajcovia by tak nemohli ponúkať alkohol za nižšiu ako stanovenú cenu. Na druhej strane je tu však aj podozrenie z ohrozenia hospodárskej súťaže. Súčasné pravidlá EÚ o spotrebnej dani stanovujú minimálne daňové sadzby pre rôzne kategórie alkoholických nápojov, čo znamená že členské štáty ju musia uplatňovať od stanovenej úrovne vyššie. Komisia verí, že minimálna daňová sadzba je vhodnejšia ako stanovenie najnižšej ceny alkoholu.

1 Teoretické vymedzenie spotrebných daní

Teoretické východiská pre zdaňovanie spotreby zhromaždili predovšetkým predstavitelia klasickej ekonómie. Rozdeľovali tovary na tovary základných životných potrieb a tovary luxusnej spotreby. Veľkú výhodu spotrebných daní videli v jasnom vymedzení ako aj v dobrovoľnosti ich platenia. V prípade nejasností, alebo neurčitostí predmetu zdanenia A. Smith uvádza, že ich pôvod nie je v povahe týchto poplatkov, ale v nepresnosti a neprepracovanosti zákona, ktorý ich ukladá. Podľa jeho názoru spotrebné dane bránia rozvoju niektorých odvetví, z dôvodu daňových únikov (Rasmey, 1927, s. 110). Podľa D. Ricarda je daňovníkovi v podstate jedno, či daň zaplatí v podobe zvýšených cien tovarov a služieb, alebo to zaplatí jednorázovo prostredníctvom priameho zdanenia, ktoré by nemalo oslabovať ekonomiku a vytvárať konkurenčnú nevýhodu v porovnaní so zahraničnými subjektmi (Bevan, 1894, s. 102). J. S. Mill bol za rozdielnu sadzbu tovarov podliehajúcim zdaneniu. Podľa jeho názoru chudobní platia neúmerne vysoký podiel na zdaňovaní komodít, najmä na spotrebných daniach. Uvedený prístup môže zohľadniť zníženie spotreby alebo čiastočné vyhnutie sa plateniu dane prostredníctvom nákupu tovarov podliehajúcich nižšej daňovej sadzbe. Systém platenia spotrebných daní považoval za hrubo nespravodlivý. Ako príklad uvádza, že niektoré dane na liehoviny a tabakové výrobky boli tak vysoké, že dochádzalo k daňovým únikom spôsobených obstaraním tovarov z iných teritórií (Ekelund, Tollison, 1976, s. 214). Podľa J. S. Milla selektívne dane, môžu byť prenesené na spotrebiteľov, ale mali by zohľadňovať ich stály príjem (Ekelund, Tollison, 1976, s. 214). W. Petty upresňuje prístup J. S. Milla v tom, že rozdeľuje tovary na tovary s nízkou a vyššou sadzbou. Uvedené tvrdenie sa dotýka ich konštrukcie ako aj určenia druhu a výšky sadzieb (Bevan, 1894, s. 102). Vyústenie teoretických prístupov k spotrebným daniam klasikov ako aj moderných ekonómov by malo viesť k optimálnemu určeniu spotrebných daní. Dotýka sa to tak konštrukcie, ako aj určenia druhu a výšky sadzieb. Teóriu optimálneho zdanenia spotreby ako prvý rozpracoval F. P. Ramsey. Odvodil tzv. pravidlo inverznej elasticity, ktoré platí za predpokladu, že dopyt každého tovaru je nezávislý od cien iných tovarov. Optimálne zdanenie spotreby rozvíjali v 20. storočí H. S. Rosen, W. J. Corlett, D. C. Hague, P. A. Diamond, J. A. Mirrless, J. Slemrod. Zaoberali sa otázkou, ktorá súvisela s určením skupiny tovarov, ktoré by mali podliehať vyššej resp. súčasnej dani. Ďalej s určením tovarov komplementárnejšími k voľnému času, alebo k práci. Potrebu skúmania v tejto oblasti potvrdzuje aj skutočnosť, že dnešná spotreba je viac komplementárnejšia k voľnému času. Na rozdiel od predchádzajúceho prístupu A. B. Atkinson a J. E. Stiglitz presadzovali model ekonomiky s rovnakými preferenciami domácností (Atkinson, Stiglitz, 2008, s. 80). Odhady štruktúry dopytu po alkoholických nápojoch uskutočnili D. Heien a G. Pompelli, ktorí zistili, že dopyt je nepružný pre všetky triedy alkoholických nápojov (pivo, víno a liehoviny) (Heien, Pompelli, 1989, s. 760). Ide o vždy aktuálnu problematiku, ktorá rezonuje aj v dielach súčasných ekonómov zaoberajúcich sa zdaňovaním spotreby. V súčasnosti je uvedená oblasť skúmania predmetom

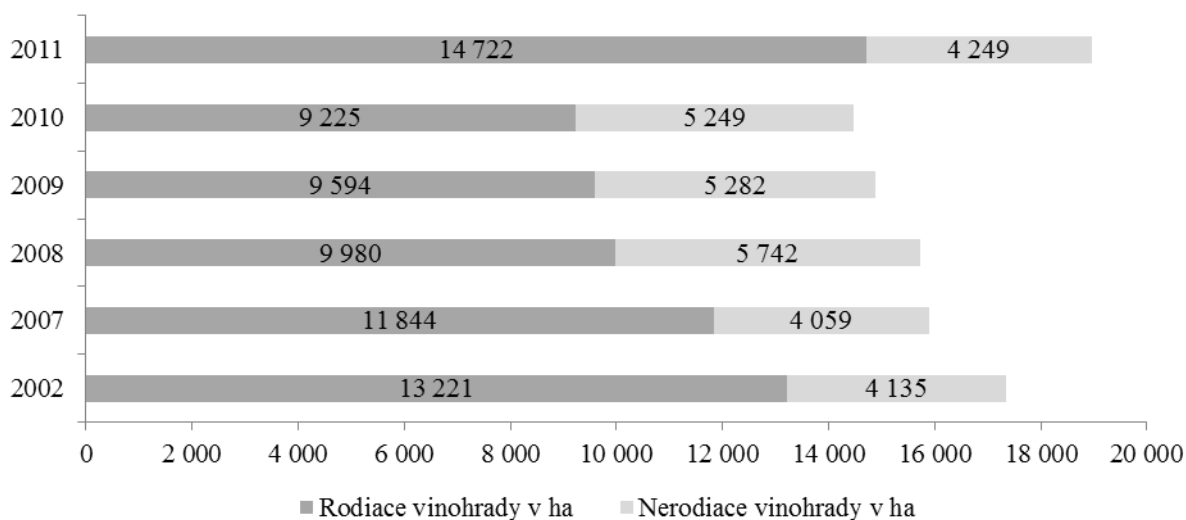
zdaňovania aj v rámci EÚ.¹ Existenciu selektívnych daní zdôvodňujú vlády predovšetkým ako jeden z prostriedkov na obmedzovanie škodlivej spotreby a pre štáty predstavujú stabilný daňový výnos vo všetkých štandardných daňových systémoch.

2 Vplyv spotrebnej dane z vína na vybrané národohospodárske ukazovatele

Slovenský vinársky priemysel má pomerne stabilné zastúpenie na domácom trhu. V súčasnosti vinohrady pokrývajú najmenej polovicu slovenskej spotreby vína. Podľa údajov Výskumného ústavu ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva (VÚEPP) po prvý krát v histórii klesla zberová plocha v slovenských vinohradoch pod 10-tisíc hektárov v roku 2008. Napriek tomu, že sa vyrobilo vyše 350-tisíc hektolitrov vína. V posledných rokoch je domáca výroba vytláčaná lacnými vínami z dovozu. Negatívny vývoj výmery vinohradov sa podarilo zvrátiť v roku 2011, kedy celková plocha v porovnaní s referenčným rokom 2002 vzrástla o cca 9 %, t.j. na celkovú výmeru 18 971 ha. Taktiež vzrástla aj plocha rodiacich vinohradov, a to v porovnaní s referenčným rokom o 11,7 %. Pozitívny trend je teda badateľný tak v celkovej výmere ako aj v pomernej skladbe vinohradov, ktorý je možné sledovať na grafe č.1. Pomer nerodiacich vinohradov k celkovej výmere vinohradov klesol od roku 2002 z úrovne 23,8 % na úroveň 22,4 % v roku 2011(VÚEPP).

Podľa údajov Štatistického úradu SR (ŠÚ SR) plocha vinohradov v roku 2009 v porovnaní s rokom 2008 klesla o 846 ha (o 5,4 %) na 14 876 ha. Rodiace vinohrady zaberajú z celkovej plochy 64,5 %. Údaje o rodiacich vinohradoch sa týkajú vinohradov vo veku nad 4 roky. Podľa metódy zisťovania plôch vinohradov Ústredným kontrolným a skúšobným ústavom poľnohospodárskym (ÚKSÚP) bola k 31. 7. 2010 zaregistrovaná celková plocha vinohradov 19 634 ha. Rodiace vinohrady predstavujú 15 277,7 ha, nerodiace vinohrady do 3 rokov 661 ha a neobrábané vinohrady 3 695,3 ha.

Obrázok 1: Vývoj výmery vinohradov v ha

Zdroj: VÚEPP

¹ Smernica 72/43/EHS stanovila povinnosť členských štátov prijať systém spotrebných daní, ktorých predmetom sú minerálne oleje, tabak a liehoviny, pivo, víno („Alcoholic Beverages“). Víno je predmetom dane podliehajúcej daňovej harmonizácii v rámci Spoločenstva, a preto členské štáty musia dodržiavať legislatívne ustanovenia smernice. V štátoch, v ktorých sa vína nevyrábajú, dodávajú sa do daňových skladov z iných členských štátov a zdania sa v momente ich uvedenia do daňového voľného obehu. Podobne sa postupuje v prípade dovozu vína z tretích štátov. Rozdiel je v tom, že víno sa umiestni do colných skladov a zdani sa až v momente ich prepustenia do colného režimu - voľného obehu a súčasne sa uvedú aj do daňového voľného obehu.

Hlavnou legislatívnou úpravou, ktorá sa bezprostredne dotýka spotrebnej dane z vína je Smernica Rady 92/83/EHS o zosúladiení štruktúr spotrebných daní pre etanol a alkoholické nápoje. Túto smernicu musia mať vo svojej legislatíve spotrebných daní premietnutú všetky členské štáty EÚ vrátane SR. Smernica Rady 92/84/EHS predpisuje pre vybrané druhy tovarov minimálne sadzby spotrebných daní, ktoré sú platné v rámci EÚ. Za základ pre výber dane z vína a medziproduktov bol určený objem konečného výrobku. Na šumivé a tiché vína je príslušnou smernicou ustanovená nulová minimálna sadzba dane. Medziprodukty majú smernicou ustanovenú minimálnu sadzbu dane 45 €/hl.

Zmena sadzby jednej dane z alkoholických nápojov priamo vplýva na výnos dane z iného typu alkoholu, preto nie je možné z hľadiska verejných financií vnímať túto problematiku jednotlivo. Predovšetkým z tohto dôvodu bol prijatý zákon č. 530/2011 Z. z. o spotrebnej dani z alkoholických nápojov s účinnosťou od 1. 1. 2012,² ktorý sa bezprostredne dotýka aj spotrebnej dane z vína. Okrem toho, že sa pôvodné tri zákony o spotrebnej dani z liehu, z vína a z piva zlúčili do jedného spoločného zákona, bola ustanovená jednotná sadzba spotrebnej dane na alkoholické nápoje, zohľadňujúca percento objemu skutočného obsahu alkoholu v konečnom výrobku vo výške 1 080 eur.³

Tabuľka 1: Prehľad sadzieb spotrebnej dane z vína

Položka colného sadzovníka	Názov tovaru	1.1. 1999	1.11.2001	1.1.2003	1.5. 2004	1.2.2009	1.1. 2012
		zákon č. 309/93 Z.z.	zákon č. 430/01 Z.z.	zákon č. 390/02 Z.z.	zákon č. 104/04 Z.z.	zákon č. 465/08 Z.z.	zákon č. 530/11 Z.z.
2204	hroznové vína tokajské vína šumivé vína	5,00 Sk/l 0,00 Sk/l 23,30 Sk/l	sadzba				
2205	dezertné a dez. korenéné vína	16,30 Sk/l					
	tiché víno		0 Sk/hl	0 Sk/hl	0 Sk/hl	0 €/hl	0 €/hl
	šumivé víno viac ako 8,5 % alkoholu		2 400 Sk/hl	2 400 Sk/hl	2 400 Sk/hl	79,66 €/hl	79,65 €/hl
	šumivé víno nie viac ako 8,5 % alkoholu		1 700 Sk/hl	1 700 Sk/hl	1 700 Sk/hl	56,42 €/hl	54,16 €/hl
	medziprodukty		1 700 Sk/hl	2 400 Sk/hl	2 500 Sk/hl	82,98 €/hl	84,24 €/hl
	Tichý fermentovaný nápoj						135 €/hl
	Šumivý fermentovaný nápoj						od 1. 3. 2012 0 €/hl
							135 €/hl
							od 1. 3. 2012 79,65 €/hl

Zdroj: MPRV SR

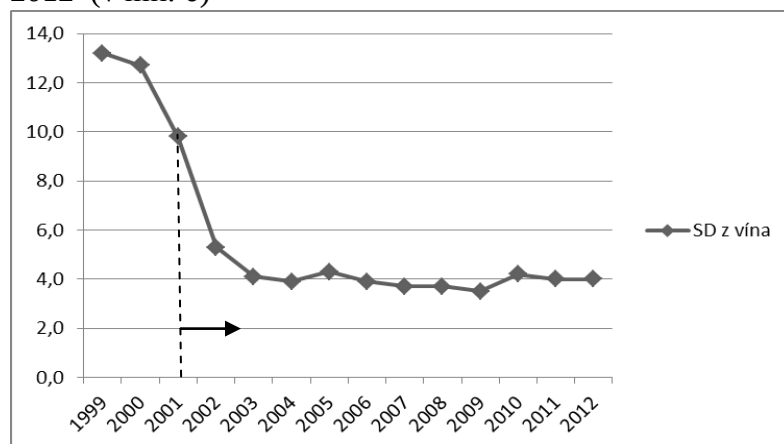
Príjmy zo spotrebnej dane z vína do štátneho rozpočtu sú od roku 2003 stabilizované a nevykazujú väčšie zmeny, ako je možné sledovať na grafe č. 2. Najvyšší podiel bol zaznamenaný v roku 1999 0,18 %, kedy príjem bol 13,2 mil. €, od vtedy klesá, v roku 2011 0,039 % -ný a v roku 2012 bol uvedený podiel 0,033 % -ný, kedy príjem do štátneho rozpočtu

² Zákon č. 530/2011 Z. z. o spotrebnej dani z alkoholických nápojov schválený NR SR 30.11. 2011 v súlade s Konceptiou boja proti daňovým únikom na spotrebných daniach a do marca 2013 bol už dva krát novelizovaný v znení č. 69/2012 Z. z. s účinnosťou od 1. marca 2012 a č. 246/2012 Z. z. s účinnosťou od 1. septembra 2012.

³ Sadzba dane z alkoholického nápoja, ktorým je víno, sa ustanovuje na hl tichého vína a vypočíta sa ako súčin 0 % z jednotnej sadzby dane a koeficientu 0,125; šumivého vína sa vypočíta ako súčin 59 % z jednotnej sadzby dane a koeficientu 0,125; šumivého vína s obsahom alkoholu nie viac ako 8,5% objemu sa vypočíta ako súčin 59 % z jednotnej sadzby dane a koeficientu 0,085; tichého fermentovaného nápoja sa vypočíta ako súčin 100 % z jednotnej sadzby dane a koeficientu 0,125- zmena od 1. 3. 2012 sa vypočíta ako súčin 0 % zo základnej sadzby dane a koeficientu 0,125; šumivého fermentovaného nápoja sa vypočíta ako súčin 100 % z jednotnej sadzby dane a koeficientu 0,125 – zmena od 1. 3. 2012 sa vypočíta ako súčin 59 % zo základnej sadzby dane a koeficientu 0,125. Sadzba dane z alkoholického nápoja, ktorým je medziprodukt, sa na hl ustanovuje a vypočíta ako súčin 60 % zo sadzby dane uvedenej v odseku 1 a koeficientu 0,013.

zo spotrebnej dane z vína bol 4,0 mil. €. Od roku 2001, od kedy je uplatňovaná nulová sadzba na tiché víno zanikol čierny trh s vínom a viac sa produkuje kvalitných vín. Na druhej strane poklesli príjmy do štátneho rozpočtu plynúce zo spotrebnej dane z vína (MF SR).

Obrázok 2: Vývoj príjmov zo spotrebnej dane z vína do štátneho rozpočtu v rokoch 1999 – 2012 (v mil. €)

----- uplatňovanie nulovej sadzby na tiché víno

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov MF SR a Daňového riaditeľstva SR, 2013.

2.1 Spotreba a domáca produkcia vína

Odklonom ekonomiky od poľnohospodárstva k priemyslu spôsobil nepriaznivý vývoj vo výrobe vína. Zaujímavé je pritom, že spotreba vína spolu na obyvateľa v litroch od roku 1999 sa zvýšila z 12,8 na 17,2 litra (ŠÚ SR).

Pri zvyšovaní spotrebných daní z alkoholu existuje riziko substitúcie. Spotreba vína na osobu, vyrobeného z domácich aj zahraničných surovín, vykazuje v Slovenskej republike v posledných rokoch rastúci trend, zatiaľ čo ročná spotreba piva a liehovín 40 % na jedného obyvateľa dlhodobo klesá. Za posledných 10 rokov sa priemerná cena vína takmer nezvýšila, zatiaľ čo priemerná čistá mzda rástla z 327 eur v roku 2001 na 603 eur v roku 2010 (ŠÚ SR). Víno sa pre spotrebiteľov stalo relatívne dostupnejším ako ostatné alkoholické nápoje. Zatiaľ čo v roku 2001 si mohla osoba s priemerným príjmom za svoju mzdu dovoliť približne 131 l vína, v roku 2010 to bolo až 216 l. Aj napriek tomu spotreba vína v Slovenskej republike (17,2 litrov) je hlboko pod priemerom EÚ (cca 30 litrov). Po prepočítaní na čistý alkohol sa ho vo víne vypije 1,3 l ročne (Sporina, Šrámková, 2012).

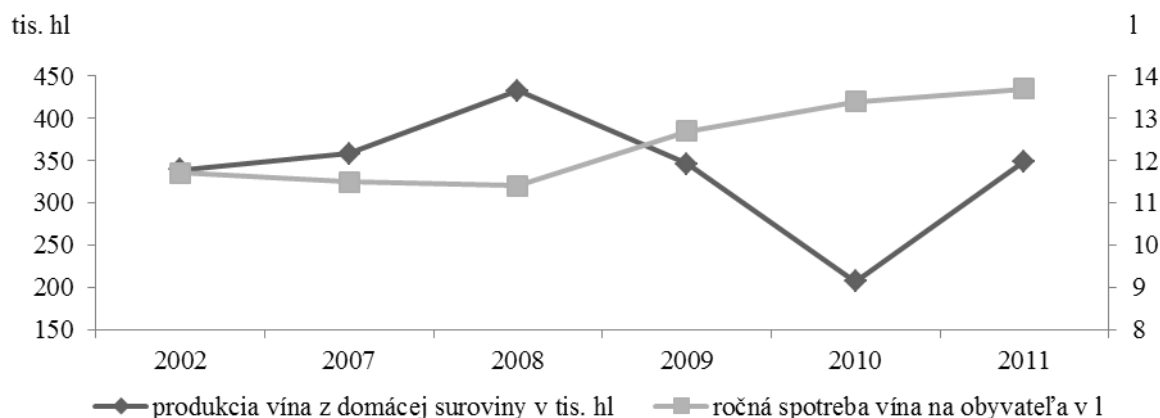
Tabuľka 2: Spotreba vína hroznového v litroch na 1 obyvateľa

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Spotreba vína	13,6	13,9	13,2	13,3	11,8	15,5	13,7	13,8	15,6	15,4	17,2

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov ŠÚ SR, 2012.

Pri sledovaní celkovej produkcie vína z domácej suroviny v roku 2011 možno sledovať nárast oproti referenčnému roku 2002 o cca 2,6 %, t.j. na objem 349 tis. hl. Tento nárast produkcie plne reflektuje spotrebiteľské preferencie, keďže spotreba vína na obyvateľa vyrobeného z domácej suroviny za rok stúpila oproti referenčnej úrovni roku 2002 o 14,53 %, t.j. na úroveň cca 13,4 l na obyvateľa a rok.

Obrázok 3: Vývoj produkcie vína a ročnej spotreby vína na obyvateľa

Zdroj: VÚEPP

Z analýzy vývoja produkcie vína a spotrebiteľských preferencií v ročnej spotrebe vína na obyvateľa je zrejmé, že dodatočný spotrebiteľský dopyt po víne nie je v súčasnosti plne uspokojený zo strany domácich producentov vína a takto sa nemalá časť celkovej ročnej spotreby kryje dovozom. Dovoz vína a muštov stúpol oproti roku 2002 až o 113 % zatiaľ čo domáca produkcia vzrástla v rovnakom medziročnom porovnaní iba o 2,6 % a vývoz vína a muštov klesol o 17,83 % (VÚEPP).

Nepriaznivý trend vo vývoji vinohradníckeho sektora do roku 2009 podčiarkuje aj fakt, že v uvedenom roku bola výroba hroznového vína stratová (1 mil. €) a využitie výrobných kapacít kleslo na 36,3 %, čo bol pokles oproti roku 2008 o 12,3 % (viď tabuľka 3) (VÚEPP).

Tabuľka 3: Využitie výrobných kapacít v rokoch 2002 – 2011

Výroba hroznového vína	Kapacita v hl.	Výroba v hl.	% využitia	Medziroč.zmena využitia kapacít v p. b.
2007	768 977	334 640	43,52	- 1,14
2008	866 115	421 156	48,63	5,11
2009	884 584	321 106	36,30	-12,30
2010	800 000	350 000	43,70	7,40
2011	1 049 814	446 308	42,5	-1,7

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov MPRV SR a VÚEPP, 2012.

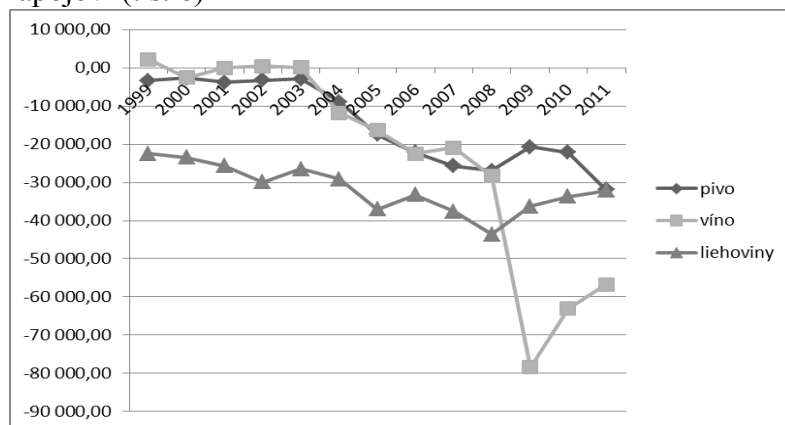
2.2 Saldo zahraničného obchodu pri víne

V sledovanom období je možné sledovať pokles v domácej výrobe a vývoze do zahraničia a naopak nárast dovozu. Nepriaznivá situácia vo vinohradníctve vyvrcholila sústavným prehľbovaním záporného salda v roku 2009. Vo vinárskom roku 2009/2010 sa doviezlo sa celkovo 440,1 tis. hl, čo je o 66,3 tis. hl (17,7 %) viac ako vo vinárskom roku 2008/2009. Celkový vývoz vzrástol v porovnaní s predchádzajúcim rokom o 34,2 tis. hl (36,5 %). [12]. Najvyššia hodnota dovozu vína sa realizovala z Českej republiky a to vo výške 38 934,46 tis. €. Predstavuje to 43,8 % z celkového dovozu (viď tabuľka 4). Tým sa stala Česká republika najväčším dovozcom, keď Taliansko, ktoré bolo druhé v poradí doviezlo víno v celkovej hodnote 20 049,89 tis. € (VÚEPP).

Tabuľka 4: Saldo zahraničného obchodu (ZO) s Českou republikou pri komodite vína v tis. €

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Saldo ZO	2 927,59	3 385,50	7 017,88	5 339,33	-29 060,90	395,72	-3 218,79

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov MPRV SR, 2012.

Obrázok 4: Porovnanie salda zahraničného obchodu pri spotrebnej dani z alkoholických nápojov (tis. €)

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa údajov MPRV SR, 2012.

V zahraničnom obchode so stolovým hroznom vo vinárskom roku 2009/2010 mala Slovenská republika záporné saldo -18,47 mil. €, pričom hodnota dovozu predstavovala 20,18 mil. € a hodnota vývozu 1,71 mil. €. Objem dovozu v porovnaní s predchádzajúcou vinárskou sezónou klesol o 12,7 %. V zahraničnom obchode s muštovým hroznom dosiaholo Slovensko v sezóne 2009/2010 záporné saldo -1,49 mil. €, keď hodnota dovozu predstavovala 1,52 mil. € a hodnota vývozu 0,03 mil. € (Sporina, Šrámková, 2012). Uvedené tvrdenia dokumentuje aj graf č. 4, kde bolo porovnané saldo zahraničného obchodu pri komodite piva vyrobeného zo sladu, liehovín a pri komodite vína. Nárast dovozu bol takmer symetrický pri pive a víne v rokoch 2004 až 2006. V roku 2007 sa situácia vo vinárskom priemysle ustálila ale od roku 2008 nastal útlm v domácej výrobe a rast dovozu.

Záver

Potrebu skúmania v tejto oblasti potvrdzuje aj skutočnosť, že dnešná spotreba je viac komplementárnejšia k voľnému času. Ekonomickú prax a vedu, by mali zaujímať vzťahy medzi ekonomickými veličinami a potreba porozumieť ekonomickej teórii. Budúcnosť skúmať v nadväznosti na minulosť, čo dokazujú aj závery klasických ekonómov. Napríklad jedným z nich je, že pôvod nejasností, alebo neurčitostí predmetu zdanenia nie je v povahe týchto poplatkov, ale v nepresnosti a neprepracovanosti zákona, ktorý ich ukladá. Smernice a zákony musia byť zostavované so zreteľom na minulosť, ako aj na budúcnosť, predovšetkým v medzinárodnom kontexte. Ďalším konštatovaním klasických ekonómov bolo, že niektoré dane na liehoviny a tabakové výrobky boli už v minulosti tak vysoké, že dochádzalo k daňovým únikom spôsobených obstaraním tovarov z iných teritórií. Nedeje sa to aj v súčasnosti? Snaha o zamedzenie tu existuje zo strany EÚ v podobe stanovenia minimálnych sadzieb. Tvrdenie, že selektívne dane, môžu byť prenesené na spotrebiteľov, ale mali by zohľadňovať ich stály príjem je aktuálne aj v súčasnosti. Výška sadzieb sa v konečnom dôsledku prenáša na spotrebiteľov. Preto by sa pri stanovovaní sadzieb spotrebných daní malo prihliadať aj na kúpyschopnosť obyvateľstva. Tvrdenia klasických ekonómov v spojitosti so spotrebnými daňami sú aktuálne aj v súčasnosti.

Z uskutočnených analýz vyplýva, že spotrebiteľ sa riadi cenou a nakupuje lacné víno z dovozu, ako aj produkty s menším obsahom alkoholu. Platí, že užší daňový základ je flexibilnejší a je jednoduchší pre daňových poplatníkov. Preto daň uložená na konkrétny produkt ako napr. víno by mala podliehať substitučnému efektu. V období rokov 1999 – 2011 vzrástol dovoz vína a domáca výroba stagnovala. Uvedené čísla sú výsledkom úbytku výmery viníc v Slovenskej republike v predovšetkým v rokoch 2002 až 2010. Dôvodom bola ich zmena klasifikácie na stavebné pozemky, na rozdiel od Českej republiky, kde od vstupu do EÚ sa vykonáva systematická výsadba viníc. Problémom neobrobených viníc sú aj nevyjasnené majetkové pomery. Prispeli k tomu aj podpora klčovania vinohradov, strata štatútu ochrany viníc, reštitúcie, či urbanizmus. Negatívny vývoj výmery vinohradov sa podarilo zvrátiť až v roku 2011. Pomerové ukazovatele signalizujú aj na grafe č. 1, že na Slovensku stúpa percento využiteľnosti plôch vinohradov, aj keď tu stále existuje pomerne veľký nevyužitý produkčný potenciál.

Preto je nevyhnutné sledovať ako vývoj sadzieb zo spotrebných daní ovplyvňuje národohospodárske ukazovatele. Je potrebné uvedomiť si, že nie každé zvýšenie sadzby spotrebnej dane, znamená aj navýšenie príjmov do štátneho rozpočtu. Pokles domácej výroby môže mať za následok predražovanie tovarov a následne pokles spotreby alebo jej substitúciu za menej kvalitné komodity. Podľa údajov Zväzu výrobcov hrozna a vína až 70 % dovážaného vína patrí do kategórie najlacnejších vín, pritom z celkovej slovenskej produkcie 85 % tvoria kvalitné akostné vína a prívlastkové vína. Pokles zamestnanosti v danom sektore, ako aj v sektoroch na ňom naviazaných, predovšetkým v poľnohospodárskom sektore by bol ďalším negatívnym dôsledkom neproporcionálneho zvýšenia sadzby spotrebnej dane. Zavedenie nenulovej spotrebnej dane na tiché víno by bolo stimulom pre mnohých výrobcov hľadať spôsoby, ako novú legislatívu obísť. Okrem toho by veľkú časť vybraných peňazí pohltilo zvýšenie nákladov na štátnu administratívu. Na druhej strane daňovo oslobodené tiché vína disponujú veľkou konkurenčnou výhodou pred inými druhmi alkoholu ako pivom a liehovinami. Z neexistencie spotrebnej dane na tiché víno profitujú najmä dovozcovia lacných zahraničných vín, ktoré následne konkurujú domácim producentom liehovín, piva a v konečnom dôsledku aj domácim producentom vína. Keďže víno zdanené nie je, ide o celkový pokles alebo stagnáciu výberu spotrebnej dane z alkoholických nápojov vôbec.

Vývoj produkčných ukazovateľov ako aj ukazovateľov zahraničného obchodu signalizuje nevyhnutnosť realizovania cieľov, ktoré by sa mali týkať zlepšenia postavenie domácich vín na trhu. Konkrétne :

- vyriešenie vlastníckych vzťahov k pozemkom, zvýšenie súčasných 26 997 ha viníc (VÚEPP) pre novú výsadbu,
- zvýšenie sebestačnosti, tzn. zabezpečenie dostatku hrozna na pokrytie domácej spotreby,
- zvýšená miera kontroly a obmedzenie dovozu nekvalitného vína,
- z pohľadu rozvoja vidieka je nevyhnutné podporovať propagáciu slovenských vínnych ciest a vínnych slávností a takýmto spôsobom prispieť k rozvoju cestovného ruchu na Slovensku.

Úplný zánik vinohradníctva nie je pravdepodobný a skôr sa očakáva stabilizácia pomerov v rozlohe vinohradov. Napriek nepriaznivému vývoju sa vďaka dotáciám z Európskej únie v rámci spoločnej organizácie trhu s vínom vo finančnom roku 2008/2009 na reštrukturalizáciu vinohradov vyčlenilo 2,5 mil. € a obnovilo sa 300 ha a v sezóne 2009/2010 to bolo 400 ha. Vinohradníci tak môžu na jeden hektár získať 15-tisíc € (VÚEPP).

Pod'akovanie

Príspevok bol spracovaný v rámci riešenia vedecko-výskumného projektu VEGA č. 1/0008/11 Efektívnosť využitia daňových príjmov a verejných výdavkov v nadväznosti na dlhodobú udržateľnosť verejných financií a nové netradičné možnosti rozpočtových príjmov. Doba riešenia projektu 2011- 2014.

Literatúra

- [1] ATKINSON, A. B. and J. E. STIGLITZ, 2008. *Lectures on Public Economics*. New York: McGraw-Hill Book Company. In KAPLOW, L. Optimal Taxation. In *The New Palgrave Dictionary of Economics*, 2nd Edition, Forthcoming, Harvard Law and Economics Discussion Paper [online] No. 607, [01/2008], Dostupné na internete: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1095899>. ISSN 1936-5357.
- [2] BEVAN, W. L. Sir William Petty: A Study in English Economic Literature. In *Publications of the American Economic Association*, Published by: American Economic Association Stable [online]. vol. 9, no. 4, pp. 13- 102, [Aug., 1894]. Dostupné na internete: < <http://www.jstor.org/stable/2485672>>. ISSN: 1049-7498.
- [3] CNOSSEN, S., D. FORREST and S. SMITH, 2009. *Taxation and regulation of smoking, drinking and gambling in the European Union*. The Hague : CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis. Dostupné na internete: <<http://ideas.repec.org/p/cpb/spcial/76.html>>.
- [4] EKELUND jr, R. B. and R. D. TOLLISON. The New Political Economy of J. S. Mill: The Means to Social Justice. In *The Canadian Journal of Economics/Revue canadienne d'Economie*, Published by: Blackwell Publishing on behalf of the Canadian Economics Association Stable [online], Vol. 9, No. 2 [May, 1976], pp. 213-231 Dostupné na internete: <<http://www.jstor.org/stable/134519>>. ISSN 1540-5982.
- [5] European Commission EXCISE DUTY TABLES, Part I – Alcoholic Beverages REF 1031 rev. [online] 1, July 2010. [cit. 2011-03-11]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/excise_duties/alcoholic_beverages/rates/excise_duties-part_i_alcohol_en.pdf>.
- [6] EurActiv. Commission prefers higher alcohol tax to combat binge drinking, In *euractiv.com* [online]. 2012. [cit. 2012-05-14]. Dostupné na internete: <<http://www.euractiv.com/health/commission-prefers-higher-alcohol-tax-combat-binge-drinking-news-511799>>.
- [7] HEIEN, D. and G. POMPELLI, G. 1989. The Demand for Alcoholic Beverages: Economic and Demographic Effects, Source: Southern Economic Journal, [online]. Vol. 55, No. 3, pp. 759-770 [Jan., 1989]. Dostupné na internete: < <http://www.jstor.org/stable/1059587>>. ISSN 0034-6527.
- [8] London Economics. „Study analysing possible changes in the minimum rates and structures of excise duties on alcoholic beverages.“ *Final Report to EC DG Taxation and Customs Union*. May 2010, [cit. 2011-10-20]. Dostupné na internete: < http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/min_rates.pdf >.
- [9] PÚCHLO, J. Dve strany jednej mince. In *Instore*. č. 8 – 9; 24.09.2011; s. 42, 44

- [10] RAMSEY, F. P. A Contribution to the Theory of Taxation. In *The Economic Journal*, Published by: Blackwell Publishing for the Royal Economic Society Stable [online]. vol. 37, no. 145 pp. 47-61 [Mar., 1927]. Dostupné na internete: <<http://www.jstor.org/stable/2222721>>. ISSN 0013-0133.
- [11] SMITH, A., 2001. *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů*. Praha: Liberální institut, č. II., odd. 4, str. 800. ISBN 80-86389-15-4.
- [12] SPORINA, J. a L. ŠRÁMKOVÁ. „In vino veritas“ alebo mýty a fakty o zdaňovaní vína MF SR : Inštitút finančnej politiky [online]. Komentár 2011/22. [cit. 2011-10-19]. Dostupné na internete: <http://www.finance.gov.sk/Components/CategoryDocuments/s_LoadDocument.aspx?categoryId=7989&documentId=6510>.
- [13] SCHULTZOVÁ, A. et al., 2010. Vplyv nepriamych daní na spotrebu. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM. 194 s. [9,874 AH]. VEGA 1/0317/08. ISBN 978-80-225-2991-4.
- [14] SLADKOVSKÁ, I. Českú daň na víno zaplatia aj Slováci In *Hospodárske noviny*. Bratislava : Ecopress a.s. ISSN 1335-4701, 16.04.2012; s. 16
- [15] ŠAJBIDOROVÁ, V. Vinič hroznorodý, hroznové víno. Situačná a výhľadová správa k 31. 7. 2010. Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky, Bratislava [online]. s. 44, december 2010. [cit. 2011-02-03]. Dostupné na internete: <<http://www.vuepp.sk/publikacie4.html>>. ISBN 978-80-8058-544-0.
- [16] Štatistický úrad slovenskej republiky, Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=4>>.
- [17] ŠUBÍK, P. Nezdanené víno je omyl. Týždeň č. 40, s. 5; Vydavateľstvo W Press a.s., 03.10.2011. ISSN: 1336-653X.
- [18] Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky, Dostupné na internete: <<http://www.uksup.sk/>>.
- [19] Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Dostupné na internete: <<http://www.vuepp.sk/>>.
- [20] Zväz výrobcov hrozna a vína, Dostupné na internete: <<http://www.zvhv.sk/main.php>>.